

Прикидько О. М.,
аспірантка кафедри телебачення
і радіомовлення Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Prykyd'ko Olha,
postgraduate of TV and Radio Department,
Institute of Journalism,
Kyiv National
Taras Shevchenko University

УДК 007:304:070

Демократична платформа інформування та розвитку медіаосвіти (на прикладі відкритих телеканалів Німеччини «ОК-TV Ludwigshafen» та «ОКWorms»)

Democratic platform of information coverage and development of media education (on the example of public television channels in Germany “OK-TV Ludwigshafen” and “OKWorms”)

РЕФЕРАТ. У статті розглянуто підходи відкритих телеканалів Німеччини до висвітлення різноматематичних проблем країни. Ці канали є своєрідним засобом підвищення рівня медіаосвіченості населення країни. На основі їхнього досвіду можна створити подібну медіаплатформу в Україні.

Ключові слова: ввідкриті телеканали, медіа, медіаосвіта, медіаграмотність, медіапедагогіка, суспільне мовлення.

ABSTRACT. The article deals with the approaches of public television channels in Germany to coverage of different problems of the country. These channels are the especial means of enhancement of the level of media literacy of the citizens in the country. On the basis of their experience we can create the similar media platform in Ukraine.

Keywords: open television channels, mass media, media education, media literacy, media pedagogy, public broadcasting.

Вступ. Об'єктом дослідження обрано відкриті телеканали Німеччини «ОК-TV Ludwigshafen» та «ОК-TV Worms». Протягом кількох місяців було проаналізовано особливості інформаційного контенту та унікальність медіаосвітніх центрів цих каналів. Актуальність дослідження полягає у виявленні конкретних підходів для висвітлення регіональних проблем країни та підвищення медіаосвіченості пересічних громадян.

Методи дослідження. Серед основних методів дослідження варто назвати проблемно-тематичний, жанрово-видовий, дедуктивний та індуктивний.

Результати й обговорення. Демократія кожної країни починається зі свободи думки. В Європі завжди панувало прагнення до відбудови та дотримання найвищих демократичних цінностей. У Німеччині розвиток таких стандартів пов'язувався із системою засобів масової інформації.

З початку 80-х років минулого століття на теренах цієї країни з'явилися перші приватні телекомпанії. Майже водночас, для своєрідного балансу, починають створювати й перші Offener Kanal (відкриті канали). Теоретичні основи таких медіа вивчали західні вчені П. Сканнелл, П. Гігліолі, К.Тонг. Вони вважали, що головною відмінністю громадських ЗМІ від комерційних є суспільно-ідеологічна місія.

Поява цих каналів передбачала надання безперешкодної можливості звичайним людям висловити власну думку, ознайомитись із функціонуванням самих медіа. Ідея полягала в тому, що кожен пересічний громадянин певного регіону Німеччини може взяти камеру й зняти той матеріал, який він забажає. Відповідальність за його зміст та якість несе сам автор сюжету. Оскільки на таких каналах заборонена реклама та будь-яке спонсорство, питання конкуренції одразу стає неактуальним.

На сьогодні відкриті громадські канали поєднують в собі телебачення, радіо та інтернет-мовлення. Вони існують у кожному регіоні Німеччини та виконують роль локального мовника і доволі потужного медіаосвітнього центру, адже надають громадянам можливість реалізувати своє право на свободу висловлення думки через медіа. У книзі «Теорія масової комунікації» Д. Мак-Квейл таким чином трактує поняття «громадське мовлення»: «Громадське мовлення (Public-servicebroadcasting) – фінансована громадськістю неприбуткова система телерадіомовлення (головно європейська), яка має на меті задовольняти потреби всіх громадян у громадському спілкуванні. Спочатку це були всі потреби (тобто і розваги також), а виправдання для громадського мовлення полягало у природно-монопольному характері мовлення. Проте це виправдання більше не діє, і потребу в громадському мовленні пояснюють загальними громадськими інтересами і тим, що воно може задовольняти комунікативні потреби, якими через їхню неприбутковість нехтують комерційні системи. Серед таких потреб – універсальне обслуговування, особливі потреби меншин, деякі види освітніх послуг, а також служіння демократичній політичній системі за допомогою відкритого доступу різних сил, підтримування загальних інформаційних цілей, задоволення особливих потреб політиків у виборчому та урядовому процесах» [1, с.484]

У країні існують близько 70 відкритих каналів, мовлення яких здійснюється через кабель та Інтернет. Кожен із них має свою аудиторію – в середньому 140 000 тисяч сімей (на прикладі «OK-TV Ludwigshafen»). За словами директора каналу «Offener Kanal Ludwigshafen» Вольфгана Расмена, на сьогодні перед такими каналами постає кілька важливих завдань:

- забезпечення чистої форми свободи слова та висловлення думки;
- технічне забезпечення громадян, які мешкають у тих регіонах, де знаходиться той чи той відкритий канал;
- підвищення рівня медіакомпетентності населення Німеччини.

Для реалізації останнього пункту на базі цих каналів були розроблені медіапедагогічні проекти для людей різних вікових категорій. Їх мета – пояснити, як функціонує телебачення і радіомовлення. На думку Вольфгана Расмена, філософія відкритих каналів полягає у вільному доступі до медіа, у наданні звичайним громадянам некомерційного простору для висловлювання власної позиції, можливості експериментувати та набувати нового досвіду.

Політика цих каналів передбачає повну відмову від реклами товарів, послуг, політичних партій та підприємств. Таке телебачення фінансується за

рахунок абонентської плати, розмір якої становить 17,50 євро на місяць. Вона обов'язкова для кожного громадянина, в якого є телевізор [2, с.103].

Абонентна плата має кілька переваг. Вона унеможливує вплив на ЗМІ як державних органів, так і фінансово-політичних угруповань, що може здійснюватися за умови прямого державного фінансування чи рекламних надходжень. Сплачуючи абонентну плату, громадянин усвідомлює, що оплачує послугу, а телекомпанія враховує, що має задовольнити саме його інтереси – інтереси Головного Глядача. При такому типі фінансування здійснюється постійний контроль з боку суспільства за діяльністю суспільного мовника. Не дріб'язковий нагляд за його поточною діяльністю, а стратегічний контроль за процесом обслуговування інтересів громадськості. Найголовніший принцип діяльності системи телерадіомовлення Німеччини – це незалежність від держави. За цим принципом жодна державна установа або чиновник не мають права здійснювати прямий чи опосередкований вплив на зміст, спрямованість та загальну діяльність телерадіомовлення Німеччини. За своєю суттю вказаний постулат перевершує положення абзацу 1 ст. 5 Конституції ФРН (це положення забороняє цензуру). Принцип невторчання передбачає заборону не тільки встановлення якихось обмежень щодо змісту програм, але й на субсидіювання державою тих чи тих передач [3]

Відкритий канал – це демократична платформа для журналістських та технічних експериментів що поєднує громадське мовлення і медіапедагогічну основу. Відкритий канал почав мовлення в 1984 році у місті Людвігсхафен. Першу програму під назвою «Погляд назад у 1984 рік», яка вийшла в ефір у січні того року хронометражем 35 хв., підготував медіапедагог пан Дауманн. На його створення автора надихнув роман-антиутопія Джорджа Оруелла «1984». У передачі порушувалися такі важливі питання, як захист особистих даних, посилення контролю над особистістю, застосування особливих технологій маніпулювання суспільною свідомістю. «Не виключено, що слідкували за кожним – і цілодобово. В будь-якому випадку підключитися могли коли завгодно. Доводилося жити – і ти жив, за звичкою, яка перетворилась на інстинкт, – з розумінням того, що за кожним твоїм словом і кожним твоїм рухом, доки не погасло світло, спостерігають» [4, с. 276].

Студенти факультетів журналістики, культурології, мистецтвознавства, філології можуть пройти практику або рік навчатися на таких каналах. Особливо це вдала нагода для студентів-журналістів, адже саме тут вони повністю забезпечені технічною базою й можуть підготувати свою магістерську роботу. Такі медіа

надають професійну підготовку у сфері комунікації та медіасвіти. Дуже часто до співпраці залучають випускників кафедр медіапедагогіки, що з кожним роком стають більш популярнішими та затребуванішими. «Розвиток засобів масової інформації/комунікації і залучення їх до процесу навчання й виховання значно активізували творчі шукання педагогів у багатьох країнах. Нині дослідники активно послуговуються термінами “медіапедагогіка” й “медіасвіта” [5]. За словами професора Львівського національного університету ім. І. Франка Б. Потятиника, медіасвіта допомагає нам оволодіти елементарними журналістськими навичками й новітніми технологіями та захистити себе від надміру агресивного інформаційного довкілля [6].

У Рекомендаціях ЮНЕСКО зазначено, що медіасвіта покликана дати дітям та молоді знання щодо того, як аналізувати, критично осмислювати і створювати медіа тексти, зокрема:

- визначати джерела текстів ЗМІ, їх політичні, соціальні, комерційні, культурні пріоритети;
- інтерпретувати медіатексти і цінності, які розповсюджують медіа;
- добирати відповідні ЗМІ для створення та розповсюдження власних текстів та сприяння зацікавленості аудиторії [7].

Кілька десятиліть поспіль медіапедагогіка як дисципліна набуває широкого визнання у світі, проте ступінь її розвитку залежить винятково від країни або регіону. Головною причиною недостатньої уваги до неї є нестача фінансування та позитивного сприйняття. У Німеччині медіасвіта розвивається доволі інтенсивно. Першим професором медіапедагогіки став Б. Шерб із Лейпцизького університету. На його думку, настав час для впровадження «у навчальних закладах медіапедагогічних і медіапсихологічних курсів поряд із курсами з комп’ютерних технологій” [8, с. 277]. До визнаних кумирів німецької медіапедагогіки можна зарахувати Дітера Бааке, Боба Баумгартена, Бена Бахмаіра, Герхарда Тулодзетські, Штефана Ауфенангера, чії дослідження були присвячені проблемам медіа, медіасвіти, критеріям медіакомпетентності. О. М. Федоров у своїх працях згадує про німецького вченого Хігеманом, котрий виокремив основні напрями медіасвіти. Серед них – захист від шкідливого впливу медіа, критичне сприйняття продукту ЗМІ, практичне опанування медіатехніки, отримання знань та здобуття навичок у ефективному використанні засобів масової комунікації. [9, с. 98–99].

За словами медіапедагога Дауманна, його головна мета – підготувати молодь до критичного сприйняття медіа, пояснити всю значущість засобів масової інформації та навчити, які

інформації слід довіряти.

Відкриті телеканали Німеччини є осередками поширення медіакультури та медіа грамотності серед сучасної молоді, яка здатна формувати власну точку зору стосовно тих подій, які відбуваються навколо. Залучення до співпраці медіапедагогів сприяє практичному опануванню, самостійному створенню медіапродуктів та глибокому розумінню впливу текстів ЗМІ на процес пізнання світу з різних позицій.

Відкритий телеканал «OK-TV Ludwigshafen» (Offener Kanal Ludwigshafen) – регіональна телерадіокомпанія та медіасвітній центр. Слід зазначити, що канал також проводить активну наукову, просвітницьку та організаційну роботу. OK-TV повністю забезпечує стажерів технічною базою та надає можливість створювати власні телевізійні програми з подальшою їх трансляцією. Уся відповідальність за аудіо- та відеотехніку, готовий телевізійний продукт покладається на практикантів. Під час проходження практики їх навчають основ масової комунікації, принципів розробки програм, правил догляду за студійним обладнанням. Практичне навчання супроводжується регулярними семінарами з питань виробництва медіапродукції. Стажування на телеканалі є частиною спеціальної програми для молодих людей EQJ, призначеної для молоді. За правилами цього проекту молоді люди віком до 25 років можуть пройти практику тривалістю від 6 до 12 місяців, отримавши грант у розмірі 192 євро. Ще один продуктивний альянс телекомунікацій молодіжних рухів було створено у 2007 р. за участі OK Ludwigshafen та CoLab (організація соціальної стабілізації та професійної інтеграції молодих людей, які потрапили у складну ситуацію). У межах проекту учні та стажери активно працювали над створенням телевізійних версій вистав: «Свята Земля» (2007), «Цар Едіп» (2008), «Торквато Тассо» (2009), «Антигона» (2010), «Гільгамеш» (2014). Навчання за цією програмою сприяло інтеграції молодих мігрантів, здебільшого російськомовних, у німецьке середовище. У результаті співпраці з Ernst Bloch Zentrum (науково-дослідницький центр, місце для громадського дискурсу) на екрани вийшли численні документальні фільми та програмидискусії на різноманітні теми. З 2006 по 2015 рр. журналісти порушували такі проблеми: «Освіта в епоху цифрових технологій», «Повна свобода чи тотальний контроль», «Образ людини в епоху цифрових технологій», «Політика-мистецтво-утопія», «Що є справедливість», «Демократія й права людини в глобальному світі», «Любов як утопія». До студії запрошували відомих політиків, журналістів, філософів, економістів, громадських діячів. Телеканал також співпрацював із культурно-мистецькими закладами: театром

Пфальцбау, державною філармонією Рейналд-Пфальц, Музеєм імені Вільгельма Хака.

На сьогодні відкритий канал виробляє такі медіапродукти: документальні фільми: «Між необхідністю та реальністю – сирійські біженці в Людвігсхафені» (труднощі, з якими зустрілися сім'ї біженців, та які кроки слід зробити для успішної інтеграції); театральний проект «Гільгамеш»; регіональних новин «Rheinblick в ефірі»; щотижневі звіти вищого обласного суду «PressemeldungenAktuell».

Подібна програмна сітка існує й на іншому відкритому каналі «OKWorms», який розпочав суспільне мовлення у 1988 р. За участі медіаекспертів на базі цього каналу організують семінари та майстер-класи за такими тематичними напрямками: «Тексти на телебаченні», «Photoshop», «Основи драматургії та редагування цифрового відео», «Акценти авторського права», «Інтенсивний курс оператора камери», «Мова радіо», «Постановка голосу для жінок на радіо», «Підтримка нового веб-сайту», «Радіодрама». Лекторами стають відомі журналісти, ведучі радіо та телебачення, дизайнери зображення, оператори, сценаристи художніх фільмів, редактори програм, звукорежисери, письменники, продюсери, медіапедагоги, фотографи. Навчальними матеріалами є здебільшого архівні відео та одна програма, над якою працює стажер. Наприклад, протягом вересня-жовтня 2015 р. телеканал постійно транслював архівні відео та програми-дискусії про історичні події країни до Дня німецької єдності. Глядачі «OK Worms» мали можливість пережити ті неспокійні часи. Закадровий текст доповнювали розповіді очевидців.

Висновки. Отже, доходимо висновку, що залишається актуальним донині, питання ефективної підготовки громадян у сфері медіаосвіти. На сьогодні в освітній системі нашої країни дуже затребуваними стали професійні медіапедагоги. У зв'язку із стратегічним курсом на євроінтеграцію потрібно переймати цінний закордонний досвід, зокрема досвід впровадження відкритих каналів як демократичної платформи для звичайних громадян. Це сприятиме демократизації суспільного життя, більшій довірі до ТБ з боку громадськості.

Список джерел

1. Іванов В. Суспільне мовлення: незалежність, свобода слова і програмна різноманітність [Електронний ресурс] / В. Іванов // Представництво фонду Конрада Аденауера в Україні. — 2007. — Режим доступу: www.kas.de/wf/doc/kas_12579-1522-13-30.pdf?08010814541.
2. Кияк М.Т. Досвід функціонування суспільного телерадіомовлення в країнах Європейського Союзу: організаційно-правові та фінансово-економічні аспекти [Електронний ресурс] / М. Т. Кияк // Планові аналі-

тичні записки. — К. : Національний Інститут стратегічних досліджень, 2009. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>.

3. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Д. Мак-Квейл ; перекл. з англ. Ольга Возьна, Галина Шашків. — Львів : Літопис, 2010. — 538 с.

4. Онкович Г. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіаосвіти / Г. Онкович // Дивослово. — 2007. — № 5.

5. Оруэлл Дж. 1984. Роман // Чертово колесо. Сборник научной фантастики : в 2 т. — М. : Радуга, 1992. — Т. 1. — С. 201–431.

6. Потятиник Б. Масова журналістська освіта — а чому б ні? Б. Потятиник // Медіа Критика: щоквартальний дайджест електронного журналу. — Львів, 2005. — Ч. 10.

7. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO [Електронний ресурс] // Education for the Media and the Digital Age. — Vienna : UNESCO, 1999. — P. 273–274 — режим доступу <http://edu.of.ru/medialibrary/>.

8. Робак В. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / В. Робак // Другий український педагогічний конгрес : Зб. матеріалів конгресу. — Львів, 2006.

9. Федоров А. В. Медіаобразование в Германии, Австрии и Швейцарии / А. В. Федоров // Медіаобразование. — 2005. — № 2. — С. 97–106.

Sources and literature

1. Ivanov V. Suspil'ne movlennya: nezalezhnist', svoboda slova i prohramna riznomanitnist' [Elektronnyy resurs] / V. Ivanov // Predstavnytstvo fondu Konrada Adenauera v Ukraini. — 2007. — Rezhym dostupu: www.kas.de/wf/doc/kas_12579-1522-13-30.pdf?08010814541.

2. Kyiak M. T. Dosvid funktsionuvannya suspil'noho teleradiomovlennya v krayinakh Yevropeys'koho Soyuzu: orhanizatsiyno-pravovi ta finansovo-ekonomichni aspekty [Elektronnyy resurs] / M. T. Kyiak // Planovi analitychni zapysky. — K. : Natsional'nyy Instytut stratehichnykh doslidzhen', 2009. — Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/>.

3. Mak-Kveyl D. Teoriya masovoyi komunikatsiyi / D. Mak-Kveyl ; perekl. z anhl. Ol'ha Voz'na, Halyna Shashkiv. — L'viv : Litopys, 2010. — 538 s.

4. Onkovych H. Zasoby masovoyi komunikatsiyi u terminolohichnomu prostori mediaosvity / H. Onkovych // Dyvoslovo. — 2007. — № 5.

5. Oruell Dzh. 1984. Roman // Chertovo koleso. Sbornyk nauchnoy fantastyky : v 2 t. — M. : Raduha, 1992. — T. 1. — S. 201–431.

6. Potyatynyk B. Masova zhurnalisty'ka osvita — a chomu b ni? B. Potyatynyk // Media Krytyka: shchokvartal'nyy daydzhest elektronnoho zhurnalalu. — L'viv, 2005. — Ch. 10.

7. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO [Elektronnyy resurs] // Education for the Media and the Digital Age. — Vienna : UNESCO, 1999. — P. 273–274 — rezhym dostupu <http://edu.of.ru/medialibrary/>.

8. Robak V. Do pytannya pro rozvytok mediapedagogiky u Nimechchyni / V. Robak // Druhyy ukrayins'kyu pedahohichnyy konhres : Zb. materialiv konhresu. —

L'viv, 2006.

vanye. – 2005. – № 2. – S. 97–106.

9. Fedorov A. V. Medyaobrazovanye v Hermanyy, Avstryy y Shveytsaryy / A. V. Fedorov // Medyaobrazo-

Прикидько О. М.

Демократическая платформа информирования и развития медиаобразования (на примере открытых телеканалов Германии «OK- TV Ludwigshafen» и «OK Worms»)

РЕФЕРАТ. В статье рассмотрены подходы открытых телеканалов Германии к освещению разнотематических проблем страны и к повышению уровня медиаобразования рядовых граждан. Существование открытых телеканалов является своеобразным центром для повышения уровня медиаобразованности населения страны, опыт которых может служить примером для создания подобной медиаплатформы в Украине.

Ключевые слова: открытые телеканалы, медиа, медиаобразование, медиаграмотность, медиапедагогика, общественное вещание.

